

اصول و مبانی فناوری اطلاعات و ارتباطات با رویکرد فعالیت های فرهنگی

مهندس مهدی رنجبران

مهندس محمد مهدی توحیدی

دکتر حسین صالح زاده

(عضو هیئت علمی دانشگاه علم و صنعت)

رنجبران، مهدی، ۱۳۶۳ -
 اصول و مبانی فناوری اطلاعات و ارتباطات با رویکرد فعالیت‌های فرهنگی / مهدی رنجبران، محمدمهدی
 توحیدی، حسین صالح‌زاده؛ با سفارش مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست جمهوری؛ با همکاری مرکز
 مطالعات علم و توسعه دانشگاه علم و صنعت ایران.
 اصفهان: نخیکن شریف، ۱۳۹۵.
 ۲۰۹ ص.
 978-600-96367-6-1 : ۲۶۵۰۰۰ ریال

فیا
 تکنولوژی اطلاعات - ایران - ارزشیابی
 Information technology - Evaluation - Iran
 تکنولوژی اطلاعات - ایران - سیاست دولت
 Information technology - Government policy - Iran

توحیدی، محمدمهدی، ۱۳۶۳ -
 صالح‌زاده، حسین، ۱۳۲۷ -
 ایران، ریاست جمهوری، مرکز بررسی‌های استراتژیک
 دانشگاه علم و صنعت ایران، مرکز مطالعات علم و توسعه
 ۱۳۹۵ الف ۶ / ۵ / ۹ T
 ۳۰۳ / ۴۸۳۳ ۵۵۵
 ۴۳۵۸۱۶۹

انستیتوت اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

عنوان اثر: اصول و مبانی فناوری اطلاعات و ارتباطات با رویکرد فعالیت‌های فرهنگی

مولف: مهدی رنجبران - محمدمهدی توحیدی - حسین صالح‌زاده

نوبت چاپ: اول

سال نشر: ۱۳۹۵

شمارگان: ۱۰۰۰

صفحه آرا: مهندس سمیه رحیمی

طرح جلد و ناظر چاپ: مهندس محمدهادی احمدی

قیمت: ۲۶۵۰۰ تومان

ISBN : 978-600-96367-6-1

کتاب: ۹۷۸-۶۰۰-۹۶۳۶۷-۶-۱

اصفهان - خیابان میر - جنب پل هوایی - مجتمع تجاری پگاه - واحد شماره ۱۱

۰۳۱-۳۶۶۲۲۴۹۹

www.bamabashidlotfan.ir

۰۳۱-۳۶۶۲۲۶۹۰

۰۹۱۳ ۳۰ ۳۰ ۱۴۱

ahmadi.mohamadhadi61@gmail.com

@negin141

فهرست مطالب

فصل اول

۱-۱ تاریخچه	۱۲
۲-۱ هدف	۱۳
۱-۱ روش شناسی تحقیق	۱۳
۴-۱ مؤلفان	۱۵

فصل دوم: فرهنگ و فناوری اطلاعات

۱-۲ تعریف فرهنگ	۱۸
۱-۱-۲ فرهنگ از دیدگاه متفکرین غربی	۲۰
۲-۱-۲ فرهنگ از دیدگاه متفکرین اسلام	۲۵
۳-۱-۲ مقایسه فرهنگ اسلامی با فرهنگ غربی	۳۴
۴-۱-۲ سرمایه فرهنگی	۳۵
۵-۱-۲ رابطه دین و فرهنگ	۳۷
۶-۱-۲ راهکارها و سیاست های صیانت فرهنگ اسلامی از نگاه آیات و روایات	۴۱
۲-۲ فناوری اطلاعات و ارتباطات	۴۴
۱-۲-۲ تعریف فناوری اطلاعات	۴۴
۲-۲-۲ ویژگی فناوری های نوین ارتباطی	۴۵
۳-۲ فرهنگ و فناوری اطلاعات و ارتباطات	۴۷
۱-۳-۲ فرهنگ و فناوری	۴۷

- ۴۸ ۲-۳-۲ فرهنگ ابزار، تکنوکراسی و تکنوبولی
- ۵۰ ۳-۳-۲ دیدگاه های ارزشی نسبت به فناوری
- ۵۰ ۴-۳-۲ فرهنگ مجازی
- ۵۵ ۵-۳-۲ آسیب های فناوری های نوین
- ۶۵ ۶-۳-۲ فناوری اطلاعات و مراکز دینی
- ۶۷ ۷-۳-۲ اینترنت و فرهنگ
- ۶۸ ۱-۷-۳-۲ صفحات شخص
- ۶۹ ۲-۷-۳-۲ پست الکترونیک
- ۶۹ ۳-۷-۳-۲ گپ زنی و کنفرانس های صوتی و تصویری
- ۷۰ ۴-۷-۳-۲ تشکیل گروه های مجازی
- ۷۱ ۵-۷-۳-۲ اینترنت و اتلاف وقت
- ۷۱ ۶-۷-۳-۲ اینترنت و مطالب غیر اخلاقی
- ۷۲ ۷-۷-۳-۲ اینترنت و روش های کشف اطلاعات
- ۷۴ ۸-۷-۳-۲ شخصیت انسان و محیط مجازی
- ۷۵ ۹-۷-۳-۲ تثبیت هویت ملی در اینترنت
- ۷۶ ۸-۳-۲ سیاست های مربوط به ورود تکنولوژی های جدید (بویژه ICT)
- ۷۸ ۱-۸-۳-۲ قاعده مند کردن یا نکردن؟
- ۸۰ ۲-۸-۳-۲ فرهنگ و آمادگی دولت الکترونیک

فصل سوم: شاخص های ارزیابی فعالیت های فرهنگی

- ۸۱ ۱-۳ مفاهیم پایه

۸۵	۱-۳-۳ ماهیت شاخص
۸۶	۲-۱-۳ سطوح سنجش
۸۶	۲-۳ انواع شاخص بر حسب ماهیت
۸۶	۱-۲-۳ شاخص طبیعی
۸۷	۲-۲-۳ شاخص مصنوعی
۸۹	۳-۲-۳ شاخص بدل
۹۱	۱-۳ و رتبه‌های شاخص‌های مطلوب
۹۲	۱-۳-۳ امتیاز پذیرش
۹۳	۲-۳-۳ عملیاتی بودن
۹۴	۳-۳-۳ فهم پذیری
۹۵	۴-۳ ابعاد مختلف فرهنگ فناوری اطلاعات و ارتباطات و شاخص‌های آنها
۹۵	۱-۴-۳ بعد اخلاق در فرهنگ فناوری اطلاعات و ارتباطات
۹۶	۲-۴-۳ بعد عقلانیت در فرهنگ فناوری اطلاعات و ارتباطات
۹۷	۳-۴-۳ بعد عدالت در فرهنگ فناوری اطلاعات و ارتباطات
۹۷	۴-۴-۳ بعد هویت ملی در فرهنگ فناوری اطلاعات و ارتباطات
۹۸	۵-۴-۳ بعد هویت دینی در فرهنگ فناوری اطلاعات و ارتباطات
۹۸	۶-۴-۳ بعد سرمایه اجتماعی در فرهنگ فناوری اطلاعات و ارتباطات
۹۹	۷-۴-۳ بعد نظم اجتماعی در فرهنگ فناوری اطلاعات و ارتباطات
۹۹	۸-۴-۳ بعد استقلال ملی در فرهنگ فناوری اطلاعات و ارتباطات
۹۹	۹-۴-۳ بعد استقلال فکری در فرهنگ فناوری اطلاعات و ارتباطات
۱۰۰	۱۰-۴-۳ بعد تعاملات فرهنگی بین‌المللی در فرهنگ فناوری اطلاعات و ارتباطات

۱۱-۴-۳ بعد بهداشت جسمی و روانی در فرهنگ فناوری اطلاعات و ارتباطات ۱۰۰

فصل چهارم: روش شناسی پژوهش

۱-۴ روش شناسی تحقیق ۱۰۵

۱-۱-۴ مفهوم پژوهش ۱۰۵

۱-۴-۲ انواع روش ۱۰۶

۲-۴ شیوه های گردآوری داده ها ۱۰۸

۱-۲-۴ مصاحبه و پرسشنامه ۱۰۹

۲-۲-۴ روایی ابزار ۱۱۰

۳-۲-۴ پایایی ابزار ۱۱۱

۳-۴ روش تجزیه و تحلیل اطلاعات ۱۱۲

۱-۳-۴ روش فراتحلیل ۱۱۳

۲-۳-۴ فراتحلیل های گذشته نگر و آینده نگر ۱۱۵

۳-۳-۴ گام های اجرای روش فراتحلیل ۱۱۶

۴-۴ سوالات تحقیق ۱۲۱

۵-۴ جامعه آماری تحقیق ۱۲۳

فصل پنجم: متدولوژی داده کاوی

۱-۵ کتاب سنجی ۱۲۴

۲-۵ علم سنجی ۱۲۵

۱-۲-۵ شاخص های علم سنجی ۱۲۶

۳-۵ نقشه ساختاری علم ۱۲۷

۱۲۹	۴-۵ نقشه دانشی
۱۳۴	۵-۵ داده کاوی
۱۳۷	۵-۵-۱ تکنیک های داده کاوی
۱۳۹	۶-۵ متن کاوی
۱۴۰	۶-۵-۱ بازیابی اطلاعات
۱۴۰	۶-۵-۲ استخراج اطلاعات
۱۴۰	۶-۵-۳ کشف دانش در متن (متن کاوی)
۱۴۰	۷-۵ گام های ترسیم نقشه مفهومی علم و فناوری
۱۴۱	۷-۵-۱ تعریف هداف، تحلیل
۱۴۱	۷-۵-۲ انتخاب و سرچشمه داده ها
۱۴۲	۷-۵-۳ تحلیل کاوشگرانه داده ها و انجام تبدیلات
۱۴۳	۷-۵-۴ مشخص کردن روش های آسری مورد استفاده در مرحله تحلیل
۱۴۳	۷-۵-۴-۱ خوشه بندی
۱۴۵	۷-۵-۴-۲ کارکردهای خوشه بندی
۱۴۵	۷-۵-۴-۳ روش های سنجش مجاورت
۱۴۷	۷-۵-۵ تحلیل داده ها بر اساس روش انتخابی
۱۴۸	۷-۵-۶ ارزیابی و مقایسه روش های مورد استفاده و انتخاب مدل نهایی برای تحلیل
۱۴۸	۷-۵-۷ تفسیر مدل حاصل و استفاده از آن در فرآیند تصمیم گیری

فصل ششم: تحلیل فعالیت های فرهنگی در حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات

۱۴۹	۶-۱ شاخص های ارزیابی اسناد
۱۵۸	۶-۲ ارزیابی اسناد مربوط به پژوهش ها، سیاست ها و اقدامات

- ۱۵۹ ۱-۲-۶ مقایسه نتایج تحلیل پژوهش ها، سیاست ها و اقدامات انجام شده در ابعاد مختلف ICT
- ۱۷۰ ۲-۲-۶ شاخص های برتر در پژوهش ها، سیاست ها و اقدامات
- ۱۷۷ ۳-۶ بررسی جداگانه هر کدام از سازمان ها و نهادها
- ۱۷۷ ۶-۳-۱ حوزه تمرکز سازمان ها و نهادها در پژوهش ها
- ۱۷۷ ۱-۳-۶ شورای عالی اطلاع رسانی
- ۱۷۷ ۲-۳-۶ مجلس شورای اسلامی
- ۱۷۸ ۳-۳-۶ پایان نامه ها
- ۱۷۹ ۴-۳-۶ مقالات
- ۱۷۹ ۶-۳-۲ حوزه تمرکز سازمان ها و نهاد های استگذار
- ۱۷۹ ۱-۲-۳-۶ نهاد رهبری
- ۱۸۰ ۲-۲-۳-۶ شورای عالی انقلاب فرهنگی
- ۱۸۱ ۳-۲-۳-۶ شورای عالی اطلاع رسانی
- ۱۸۱ ۴-۲-۳-۶ شورای عالی انفورماتیک
- ۱۸۲ ۵-۲-۳-۶ مجلس شورای اسلامی
- ۱۸۳ ۶-۲-۳-۶ هیئت وزیران
- ۱۸۳ ۷-۲-۳-۶ معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی ریاست جمهوری
- ۱۸۴ ۸-۲-۳-۶ مجمع تشخیص مصلحت نظام
- ۱۸۵ ۹-۲-۳-۶ سازمان تأمین اجتماعی
- ۱۸۵ ۱۰-۲-۳-۶ قوه قضائیه
- ۱۸۶ ۱۱-۲-۳-۶ سازمان خصوصی سازی

- ۱۸۷ ۱۲-۲-۳-۶ نهاد ریاست جمهوری
- ۱۸۷ ۱۳-۲-۳-۶ سازمان امور مالیاتی
- ۱۸۸ ۱۴-۲-۳-۶ سازمان ثبت اسناد و املاک
- ۱۸۹ ۶-۳-۳ حوزه تمرکز اقدامات سازمان ها و نهادها
- ۱۸۹ ۱-۳-۳-۶ وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
- ۱۸۹ ۲-۳-۳-۶ شورای عالی اطلاع رسانی
- ۱۹۰ ۱-۳-۳-۶ فرهنگسرای فناوری اطلاعات
- ۱۹۱ ۴-۳-۳-۶ م. سسه. کی و اطلاع رسانی تبیان
- ۱۹۱ ۵-۳-۳-۶ قوه قضائیه
- ۱۹۲ ۶-۳-۳-۶ نهاد رهبری
- ۱۹۲ ۷-۳-۳-۶ وزارت فناوری اطلاعات و ارتباطات
- ۱۹۳ ۸-۳-۳-۶ سازمان فناوری اطلاعات شهری تهران
- ۱۹۴ ۹-۳-۳-۶ نهاد کتابخانه های عمومی
- ۱۹۴ ۱۰-۳-۳-۶ نهاد خدمات اطلاع رسانی و اینترنت (SI)
- ۱۹۵ ۱۱-۳-۳-۶ مرکز مطالعات راهبردی خیمه
- ۱۹۵ ۱۲-۳-۳-۶ سایر اقدامات

فصل هفتم : نتیجه گیری

۲۰۶ فهرست منابع

پیشگفتار

امروزه فناوری اطلاعات و ارتباطات به جزء لاینفک زندگی عصر حاضر تبدیل شده است. شاید تا سالهای قبل می توانستیم از آن به عنوان یک تکنولوژی جدید نام برد، اما رشد این صنعت و فناوری آنچنان سریع و فزاینده بوده که در طول چند سال در زندگی تمام انسانها رسوخ کرده و بخش قابل توجهی از زندگی روزمره آنها را به خود اختصاص می دهد. همین ویژگی رشد سریع و چشمگیر سبب شده است تا همواره سیاست گذاران نهند قوانین و سیاست های خود را همگام با پیشرفت این صنعت پیش ببرند.

فناوری اطلاعات ابعاد گوناگونی دارد که یکی از مهمترین و چالش برانگیز ترین ابعاد آن بعد فرهنگی است. فرهنگی که امروزه تحت نام فرهنگ دیجیتال از آن یاد می شود در حقیقت همان تغییراتی است که به سبب ورود این فناوری در ابعاد مختلفی از فرهنگ جامعه ایجاد شده است. فرهنگ دیجیتال تمامی سطوح جامعه را تحت تأثیر خود قرار داده است. از کوچکترین جزء جامعه که نهاد خانواده است تا بزرگترین سطوح که سطح حاکمیت و ملی است، تحت تأثیر این فرهنگ قرار گرفته است. این اثر گذاری وسیع لزوم سیاست گذاری دقیق در این حوزه برای کنترل و جهت دهی به ابعاد فرهنگی فناوری اطلاعات را ایجاب می کند.

کتاب حاضر ما حاصل تحقیقی است که در این حوزه و با سفارش مرکز بررسی های استراتژیک ریاست جمهوری و با همکاری مرکز مطالعات علم و توسعه دانشگاه علم و صنعت ایران در این حوزه انجام شده است. در این فعالیت تحقیقی کلیه سیاست ها، پژوهش ها و اقداماتی که در سالهای گذشته در حوزه فرهنگ سازی فناوری اطلاعات و ارتباطات انجام گرفته مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته است. هدف این تحقیق بررسی ارتباط بین سیاست ها، پژوهش ها و اقداماتی است که تا کنون در این زمینه صورت گرفته تا بدینوسیله خلأ های هر بخش مشخص شده و زمینه ای برای سیاست گذاری های آینده پیش رو قرار دهد.